

mgr Aleksandra Grąbkowska

ul. Natolińska 3 m. 75

00-562 Warszawa

nr alb.: 216830

otwarcie przewodu: 21.06.2016

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

„OBRAZ ISLAMU I MUŻULMANÓW W PRASIE SŁOWEŃSKIEJ PO 11 WRZEŚNIA 2001 ROKU”

Mimo iż bezpośrednio po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 r. w wielu krajach z eu-ro-amerykańskiego kręgu kulturowego pojawiły się liczne opracowania naukowe poświęcone prasowemu wizerunkowi islamu, prasa słoweńska nie stanowiła przedmiotu zainteresowania badaczy i pojawiający się w niej w tym okresie obraz islamu i muzułmanów nie został opracowany z perspektywy antropologii kultury. Powyższa sytuacja dotyczy tak badaczy słoweńskich jak i tych spo-za granic tego kraju.

W niniejszej rozprawie po raz pierwszy przedmiotem badań stały się zatem kwestie związane z wizerunkiem islamu i jego wyznawców w słoweńskich czasopismach o charakterze informacyjnym w związku z atakami na World Trade Center i Pentagon. Dla uzyskania wiarygodnych wyników wybrano do analizy dwa najbardziej poczytne dzienniki na terenie całej Słowenii – „Delo” oraz „Dnevnik”, jak również dwa tygodniki o skrajnie różnych nastawieniach politycznych – „Mladina” mająca odbiorców wśród zwolenników słoweńskiej lewicy i „Demokracija”, stanowiąca głos słoweńskiej prawicy. W przypadku treści dzienników ramy czasowe zostały wyznaczone na dwa tygodnie od daty ataków na World Trade Center, podczas gdy w przypadku tygodników cezura czasowa obejmuje jeden miesiąc.

W celu nakreślenia tła dla przeprowadzonych badań, a także by móc oprzeć się na podstawach teoretycznych w trakcie analizy materiału badawczego, opracowane zostały dwa wstępne rozdziały o charakterze pomocniczym. Pierwszy z nich został poświęcony historii relacji Słoweńców z wyznawcami islamu, jak również historii islamu na terenach Bośni i Hercegowiny, z której wywodzi się większość muzułmanów zamieszkujących tereny dzisiejszej Republiki Słowenii. Drugi z nich stanowi prezentację metodologii, w zakres której wchodzi dwie części: kulturoznawcza i prasoznawcza. W części kulturoznawczej przedstawione zostały kluczowe teorie z dziedziny antropologii kultury, które rozpatrują takie pojęcia jak: ‘swojskość’ i ‘obcość’, stereotypy i uprzedzenia, ‘orientalizm’ w rozumieniu Edwarda Saïda (i jego współczesnych zwolenników,) oraz polemika z kon-

trowersyjną teorią Samuela Huntingtona dotyczącą 'zderzenia cywilizacji'. W części prasoznawczej zaprezentowano ogólne pojęcia dotyczące funkcjonowania 'nadawcy' i 'odbiorcy', 'publiczności' i 'audytorium' jak również aktywności komunikacyjnej odbiorców prasy oraz jej zróżnicowania. Na pograniczu części kulturoznawczej i prasoznawczej znalazły się teorie odnoszące się do pojęcia 'framingu' w szeroko pojętych mediach, które w ogólnym rozumieniu oznacza selekcję wybranych aspektów rzeczywistości i budowanie na ich podstawie całościowego wizerunku prezentowanego zjawiska. W tej części omówiono również pojęcia związane z terroryzmem, które zostały odniesione do obiektywnego i nieobiektywnego postrzegania islamu jako religii. Z powodu charakteru wydarzeń z 11 września 2001 roku analiza została poszerzona o ogólnie pojęty dyskurs na temat terroryzmu.

Główna część niniejszej rozprawy została przeznaczona na omówienie i analizę wybranych artykułów z wyżej wymienionych czasopism. W rozdziale badawczym zostały zaprezentowane artykuły, które w największym stopniu zajmują się tematami, będącymi przedmiotem analizy. Treść dzienników została podzielona na grupy tematyczne, które pokrywają się z tematyką przedstawioną w rozdziale metodologicznym, a z kolei przy analizie zawartości tygodników omówione zostały najistotniejsze kwestie bez podziału tematycznego, ze względu na większą objętość oraz unikatowy i wielowątkowy charakter każdego tekstu. W ostatniej części, czyli podsumowaniu, znalazło się zestawienie wybranych i omówionych materiałów badawczych, a ich opis został dokonany przez pryzmat wyżej wspomnianych teorii z dziedziny antropologii kultury oraz prasoznawstwa. W rozdziale podsumowującym została też udzielona odpowiedź na pytania i tezy badawcze, odnoszące się do ogólnego postrzegania islamu i muzułmanów przez autorów prasy słoweńskiej. Zostały w nim wzięte pod uwagę kwestie ogólnego postrzegania islamu przez prasę słoweńską, przejawiające się między innymi w odbiorze muzułmanów jako 'obcych' oraz w obecności stereotypizacji 'obcego' w ramach 'orientalistycznego' pojmowania inności. Autorka odnosi również zjawisko 'framingu' w prasie słoweńskiej do przedstawiania muzułmanina jako 'obcego' i islamu jako 'odmiennego wyznania'. W końcowych rozważaniach został również uwzględniony kontekst historyczny, na podstawie którego objaśniono uzyskane wyniki oraz odpowiedzi na zadane pytania i postawione tezy badawcze.

Aleksandra Grobkawska

Warszawa, 12.09.2019